

Harri Virtanen

Narsismi horjuttaa demokratiaa – mitä tekevät psykoanalyytikot?

Poliittisesti aktiiviset henkilöt osoittavat enemmän narsistisia piirteitä kuin väestö keskimäärin. Narsistisia piirteitä esiintyy yhtä lailla vasemmalla ja oikealla, liberaaleissa ja konservatiiveissa. Poliittiset järjestelmät ympäri maailmaa eivät pysty vastaamaan ilmastonmuutoksen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden haasteisiin. Terapiakenttä nojaa yli sata vuotta vanhoihin yksilöpsykologisiin keinoihin, vaikka ongelmat ovat kollektiivisia ja rakenteellisia.

Yhdysvalloissa ja Tanskassa toteutettu tutkimus (Hatemi & Fazekas 2018) osoittaa, että poliittisesti aktiivisemmat ihmiset saavat korkeampia pisteitä narsismissa. Poliittista aktiivisuutta arvioitiin äänestyskäyttäytymisellä, yhteydenottoina poliitikkoihin ja mediaan, vetoomusten allekirjoittamisella ja rahan lahjoittamisella sekä osallistumisaktiivisuudella mielenosoituksiin ja järjestötoimintaan.

Politiikassa vaikuttavat yhä enemmän ne ihmiset, jotka haluavat enemmän ja antavat vähemmän, sanoo professori Peter Hatemi. Äänestyskäyttäytymisessä nähdään, että narsismi ruokkii narsismia. Demokraattinen päätöksenteko halvaantuu, kun tarpeeksi moni päättäjä ajaa vain omaa etuaan ja puolustaa omaa asemaansa. Tunne omasta auktoriteetista ja ylivertaisuudesta liittyy myös poliittiseen

aktiivisuuteen, sen sijaan terve itsetunto näyttää vähentävän sitä.

Ilmiö on yhteisöllinen. Yksilöpsykologisiin parannuskeinoihin meillä ei ole aikaa. Terapeuttien pitää toimia yhteisöissä, astua ulos terapiahuoneista ja liata kädet! Olen itse ollut kaksi kertaa eduskuntavaaliehdokkaana. Toimin päättäjänä paikallisesti ja alueellisesti hyvinvointialueella. En ole varma, onko se oikea tapa. Pirun rassittavaa se ainakin on.

Olemme noidankehässä, jossa yhteiskunnallinen ilmapiiri ruokkii narsistisia ja rajatilaisia piirteitä: viholliskuvia, kosta, kateutta, unelmia kunniasta ja suuruudesta, ahneutta ja totalitarismia. Toimiva demokratia tarvitsee luottamusta instituutioihin, osallistumista päätöksentekoon ja kykyä dialogiin. Mutta samalla politiikasta on tullut ammatti, jossa asioihin vaikuttamiseen tarvitaan henkilökohtainen mandaatti, joka hankitaan omilla naamakuvilla sosiaalisessa mediassa ja lyhtypylväissä, verkostoitumalla ja luottamustehtäviä haalimalla – narsismin narratiiviin liittymällä.

Mitä narsistisempi joku on, sitä todennäköisemmin hän osallistuu politiikkaan. Totuuden jälkeinen aika, itsekorostus ja salaliittoteoriat vetoavat narsistisiin henkilöihin. Salaliittoteori-

at tarjoavat erityisyyden kokemuksia. Tämäkin vaikeuttaa asiallista keskustelua. Kollektiivinen narsismi tarkoittaa ryhmän tai kansakunnan kokemusta omasta ylivertaisuudestaan. Narsististen piirteiden yleistyminen ennustaa enemmän konflikteja ja levottomuuksia, vähemmän yhteistyötä, kompromisseja ja kykyä anteeksiantoon. Ja kun tähän lisätään Venäjän ja Kiinan pyrkimykset hajottaa länsimaista demokratiaa ja sosiaalisen median tarjoamat keinot, liikkeellä on yksilöä suuremmat voimat.

Mielenterveyden hoidossa on liikuttava yksilökeskeisestä, biomedikaalisesta mallista kohti sosiaalisen oikeudenmukaisuuden mallia (Püras 2019). Mielenterveys ja sen häiriöt ovat sosiaalisia, yhteisöllisiä, taloudellisia ja poliittisia ilmiöitä. Hoidon olisi oltava pääosin julkista ja saavutettavaa. Onko yksityisvastaanotto saavutettava – enkä nyt puhu pelkästään pyörätuolirampeista oven edessä. Onko se saavutettava yksinhuoltajavanhemmille, asunnottomille, työttömille, syrjäytyneille? Toimitko sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästi? Onko terapia vain hyvinvoivien ihmisten etuoikeus, mihin vähemmistöillä ja pienituloisilla ei ole asiaa? Yhdysvalloissa 85 prosenttia psykologeista on valkoisia. Seksuaalivähemmistöjen edustajat loistavat poissaolollaan. Kuinka elitististä, ja itse asiassa yksilökeskeistä kulttuuria psykoterapiat tukevat? Ovatko ne osa narsismin narratiivia?

Voimme terapeutisella ymmärryksellä luoda yhteyksiä katkenneiden tilalle. Voimme edistää vuorovaikutusta ja dialogia eri yhteisöissä. Voimme kohdata vastakohtaisuuksia, vähentää projektoita, ymmärtää paremmin ryhmäilmiöitä kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Voimme, jos lähdemme liikkeelle.

Kirjallisuus

Hatemi, Peter & Fazekas, Zoltán (2018). Narcissism and political orientations. *American Journal of Political Science*, 62(4), 873–888.

Püras, Daninius (2019). Right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health. Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusneuvoston 41. istunto (24. kesäkuuta – 12. heinäkuuta 2019). A/HRC/41/34. Esityslistan kohta 3. Luettavissa osoitteessa <https://daccess-ods.un.org/tmp/3470734.65585709.html>